KAMENNÁ SOCHA SV. FLORIÁNA V OBCI MAŇA

Vyúčtovanie dotácie

2015

Obsah:

a) **Základné identifikačné a technické údaje o pamiatke**

(str. 3)

b) **Umelecko-historické vyhodnotenie a charakteristika kultúrnej pamiatky**

(str. 4)

c) **Základný cieľ a rozsah reštaurovania kultúrnej pamiatky**

(str. 8)

d) **Práce realizované z dotácie**

(str.9)

e) **Fotodokumentácia súčasného stavu pamiatky**

(str. 10)

a) Základné identifikačné a technické údaje o pamiatke

Názov reštaurovaného diela:	socha sv. Floriána
Autor:	neznámy
Rozmery:	socha: celková výška: 1050 mm stĺp: celková výška: 1800 mm rozmery pätky: 600 x 600 x 160 mm rozmery hlavice: 380 x 380 x 300 mm rozmery drieku 1 – spodná časť: 430 x 430 x 600 mm rozmery drieku 2 – vrchná časť: 400 x 320 x 770 mm
Materiál:	sivý pieskovec / tuf
Technika:	socha vysekaná z kameňa, jemné kamenárske opracovanie
Datovanie: **Slohové určenie:**	druhá polovica 18. storočia klasicizmus
Kategória:	nehnuteľná kultúrna pamiatka
Umiestnenie pamiatky:	socha je umiestnená v areáli kostola Sedembolestnej Panny Márie; parcelné číslo: 1/2
Číslo ÚZPF:	377/2
Návrh vypracoval: **Spolupráca:**	Mgr. art. Marek Repáň, Mgr. art. Peter Šimon, Mgr. art. Jan Janda Doc. RNDr. Daniel Pivko, PhD.
Pamiatkový dohľad:	KPÚ Nitra

b) Umelecko-historické vyhodnotenie a charakteristika kultúrnej pamiatky

Umiestnenie pamiatky

Obec Maňa sa nachádza v Nitrianskom kraji, asi 25 km severovýchodne od okresného mesta Nové Zámky.

Samotná socha sv. Floriána je umiestnená východným smerom od rímskokatolíckeho neskorobarokového kostola Sedembolestnej Panny Márie, priamo v ohradenom areáli sakrálnej stavby. Farský kostol bol postavený v rokoch 1743-1747 grófom Ignácom Kollerom. V rokoch 1834 – 1837 dal zemepán Ján Mallonyay kostol zväčšiť. Pôvodne sa okolo kostola rozprestieral cintorín. Od roku 1963 je stavba v zozname štátom chránených kultúrnych pamiatok ako ojedinelá barokovo-klasicistická cirkevná pamiatka. Kostol je postavený na starom slovanskom hradišti z 9.storočia.

Lokalizácia pamiatky na mape Google earth

Zo staršej literatúry sa dozvedáme, že pôvodne bola socha inštalovaná na nádvorí kaštieľa, ku kostolu bola prenesená v roku 1922, kedy bola aj obnovená[1]. Pamiatka sa nachádza vo vysokej zeleni a dotvára urbanistický priestor a celkový krajinársky akcent okolia kostola.

Umelecko-historický opis pamiatky

Architektonická časť: tvorí ju stĺp s pätkou, driekom a hlavicou, na ktorom je umiestnená socha. Stĺp je postavený na plytkom nízkom podstavci. K podstavcu možno priradiť aj nízky kváder so štvorcovým pôdorysom, ktorý je postavený pred ním. Podstavec má zaoblené hrany. Pätka stĺpa je profilovaná, so štvorcovým pôdorysom. Driek sa skladá z dvoch častí, ktoré nie sú homogénne (je zložený z dvoch odlišných architektúr). Spodná časť drieku stĺpa má zo štyroch strán vyrytý rám, ktorý je zvrchu neukončený – neuzavretý. Táto časť drieku má zaoblené hrany. Druhá – vrchná časť stĺpa má ostré hrany. Na čelnej strane je vytesaný nápis, písaný majuskulou.

[1] *Trungelová, J. – Manduch, M.: Maňa: Veľká aj Malá: Studnica histórie a kultúry. Maňa 2013.*

R E N O V A T A ? S T

A

G E Y Z A P O L D V A R Y

1 9 2 2

Nápis na podstavci bol čítaný pri ostrom bočnom osvetlení, napriek našej snahe nebolo identifikované písmeno v prvom slove – RENOVATA_ST, písmeno medzi samohláskou A a spoluhláskou S. Slovo RENOVATA vypovedá o renovácii diela. Samotný text hovorí: OBNOVENÉ V ROKU 1922 GEYZOM POLDVARYM.

Gejza Földváry bol posledným majiteľom kaštieľa nachádzajúceho sa v Mani, odkiaľ bola socha v roku 1922 prenesená na súčasné miesto. Gejza Földváry bol počas 2.svetovej vojny Maďarským dôstojníkom, avšak po skončení vojny sa vrátil do Veľkej Mane na svoj majetok a do svojho kaštieľa. Földváryho majetok bol nadobudnutý dedičnou postupnosťou ako veno jeho manželky z rodiny Ebrenfeld. Majetok mu bol odňatý v 1. pol. roku 1946. Celý majetok vrátane kaštieľa spadal pod národnú správu a podliehal konfiškácii a parcelácii. Földváry, ako majiteľ veľkostatku sa odsťahoval do Maďarska, kde v Székesfehárvare zomrel.

Hlavica stĺpa tvorí kváder, ktorý nesie sochu.

Základovú časť – plató, tvoria rady pálených tehál. Pri očistení sa na jednej tehle podarilo zistiť kolok, pravdepodobne BII. V odbornej literatúre sú tehly s týmto označením datovaná do obdobia 18. – 19. storočia[2].

Figurálna časť: socha predstavuje sv. Floriána, patróna hasičov s typickými atribútmi svätca. Postava je v stojacej polohe v miernom kontraposte s predsunutou ľavou nohou, mierne pokrčenou v kolene. Sv. Florián je odetý a obutý v antickom odeve rímskeho legionára. Rúcho mu siaha po kolená, okolo bedier je opásaný a cez plecia má prehodený plášť, ktorý je zopnutý na ľavom ramene a voľne splýva k zemi. Na hlave má antickú prilbicu. V ľavej ruke drží vysokú kopiju, o ktorú sa opiera. Kopija je ovinutá drapériou. Pravá ruka je voľne spustená pozdĺž tela, časť od zápästia

[2] *Čurný, M.: Tehla ako stavebný materiál stredovekej a novovekej architektúry na Slovensku. Pohľad archeológa. Dizertačná práca. Nitra 2008.(AÚ SAV Nitra)*

absentuje, rovnako ako časť nádoby, ktorú svätec v ruke držal. Vedľa pravej nohy je položená maketa horiaceho domu. Tvár svätca má antické črty a výraz.

Súčasný stav pamiatky napovedá, že povrch sochy nebol v minulosti farebne ani inak zhodnotený.

Ikonografia

Svätý Florián (lat. Florianus) sa narodil roku 250 v Zeiselmauer-Wolfpassing a zomrel 4. mája 304 v Lorch. Je katolícky svätec, patrón hasičov, pekárov, hrnčiarov, hutníkov, taktiež ochranca pred neúrodou, búrkou aj suchom.

Florián bol plukovníkom v legionárskom vojsku rímskeho cisára v Cetii (dnešný Zeiselmauer-Wolfpassing v Rakúsku). Roku 304 sa postavil na obranu 40 kresťanských legionárov zatknutých a uväznených v Lorchu. Za pokus o vyslobodenie bol zatknutý a odsúdený miestodržiteľom Aquiliánom na smrť. Poprava sa konala dňa 4. mája 304 na brehu rieky Enns (v tej dobe nazývanej Aniza). Na krk mu bol priviazaný mlynský kameň a následne bol utopený vo vodách Enns. Legenda hovorí, že voda vyplavila Floriánovo mŕtve telo na skalu, kde ho našla vdova Valéria, ako ho pred zhanobením stráži veľký orol. Ten sa objavil aj na niektorých neskorších zobrazeniach tohto svätca. Na mieste hrobu Sv. Floriána pri Linci postavili kaplnku a neskoršie kostol s kláštorom, ktorý obývali benediktíni a po nich augustiniáni[3].

V samotnej cirkvi nebol nikdy predmetom rozsiahleho kultu, jeho uctievanie malo skôr profánny charakter a bolo rozšírené najmä medzi vidieckym ľudom. Stal sa typickou postavou štítových výklenkov vidieckych domov, ľudových malieb na skle, svätých obrázkov a rustikálnych, hlavne neskoro barokových sôch. Často sa objavoval aj na morových stĺpoch v spoločnosti morových patrónov. Zobrazuje sa ako rímsky dôstojník alebo vojak s prilbou na hlave, v ľavej ruke so zástavou, v pravej s nádobou na vodu, ktorou zalieva horiaci dom.

[3] *Rusina, I.: Životy svätých : Ikonografia. Bratislava 1994.*

Grafické znázornenie použitých hornín

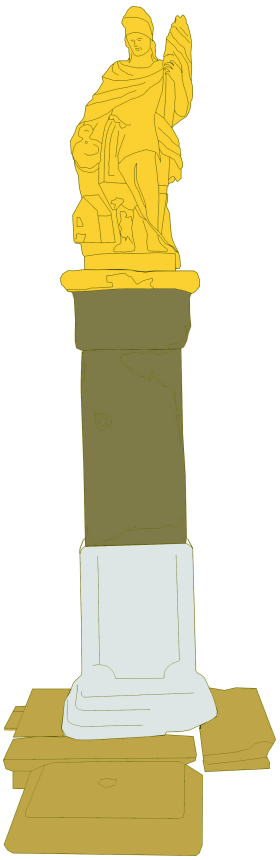

Oranžová: socha sv. Floriána - pieskovec

Zelená: horná časť piliera s hlavicou - tuf

Svetlo modrá: spodná časť piliera – pravdepodobne vápenec

Svetlo hnedá: schodiskové stupne – pravdepodobne pieskovec

c) Základný cieľ a rozsah reštaurovania kultúrnej pamiatky

Hlavným cieľom reštaurovania je zabránenie postupnej deštrukcie hmoty, výrazu a celková revitalizácia prevedená takým spôsobom, aby socha ostala maximálne ochránená pred ďalším poškodzovaním a úbytkom. Socha bola po prevoze do ateliéru zbavená depozitu a očistená do maximálnej možnej miery. Ďalším krokom bolo vyhubenie mikroorganizmov usadených v póroch kameňa a spevnenie kamennej hmoty, čo je obzvlásť dôležitý krok v rámci konzervovania originálu, a tiež kvôli predĺženiu jeho životnosti.

Ostatné úkony v rámci reštaurovania – tvarová rekonštrukcia, retuš, hydrofobizácia a inštalácia – budú realizované v ďalších krokoch.

d) Práce realizované z dotácie

1. Deinštalácia a prevoz do reštaurátorského ateliéru

Socha sv. Floriána bola za použitia dostupnej techniky deinštalovaná a prevezená na miesto realizácie reštaurovania.

2. Čistenie

Mechanicky, vyplavovaním vodou a horúcou parou budú odstránené povrchové nečistoty (čistenie pomocou horúcej pary cca. 150 °C). Pri čistení je obzvlášť dôležité eliminovať všetky riasy, machy, lišajníky a plesne.

3. Vyhubenie mikroorganizmov usadených v póroch kameňa. Hĺbkové vyhubenie mikroorganizmov bude realizované nanesením a následným vyplavením prípravku pre likvidáciu biologických nečistôt s obsahom heterocyklických zlúčenín bez obsahu fenolu, formaldehydu a ťažkých kovov (BFA od firmy remmers).

4. Petrifikácia kamennej hmoty

Kamenná hmota bude spevnená opakovaným napúšťaním roztoku esteru kyseliny kremičitej. Hmota kameňa bude spevnená prípravkom KSE 100 a KSE 300 od firmy remmers. Postup bude vykonaný presne podľa odporúčaní odvolávajúcich sa na technický list dodávateľa. Produkty KSE 100 a KSE 300 sú roztoky esteru kyseliny kremičitej (tetraalkoxisilany, Si(OR)4, kde R je methyl až butyl, za kyslej katalýzy hydrolyzuje na koloidný roztok kyseliny kremičitej a potom na pevný oxid kremičitý, ktorý má spevňovacie účinky na porézne materiály).

e) Fotografická dokumentácia

1 - stav pred reštaurovaním, celok

2 - stav pred reštaurovaním, socha sv. Floriána, predná strana

3 - stav po deinštalácii a transporte do reštaurátorského ateliéru

4 - stav pred reštaurovaním, detail

5 - stav pred reštaurovaním, detail ulomenej časti kompozície

6 - stav pred reštaurovaním, zadná strana

7 - polovičné čistenie, celok

8.- polovičné čistenie, detail

9 - polovičné čistenie, celok, zadná strana

10 - stav po očistení, celok, predná strana

11 - stav po očistení, detail, predná strana – spodná časť

12 - stav po očistení, detail spodnej časti kompozície, profil,

13 - stav po očistení, zadná strana

14 - celoplošné vyhubenie mikroorganizmov

15 - spevnenie kamennej hmoty esterom kyseliny kremičitej

1 - stav pred reštaurovaním, celok

2 - stav pred reštaurovaním, socha sv. Floriána, predná strana

3 - stav po deinštalácii a transporte do reštaurátorského ateliéru

4 - stav pred reštaurovaním, detail

5 - stav pred reštaurovaním, detail ulomenej časti kompozície

6 - stav pred reštaurovaním, zadná strana

7 - polovičné čistenie, celok

8.- polovičné čistenie, detail

9 - polovičné čistenie, celok, zadná strana

10 - stav po očistení, celok, predná strana

11 - stav po očistení, detail, predná strana – spodná časť

12 - stav po očistení, detail spodnej časti kompozície, profil

13 - stav po očistení, zadná strana

14 - celoplošné vyhubenie mikroorganizmov

15 - spevnenie kamennej hmoty esterom kyseliny kremičitej